

การสร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการติดตามตรวจสอบผลกระทบ สิ่งแวดล้อมจากโครงการพัฒนา ด้วยรูปแบบสมการโครงสร้าง

दनัย บวรเกียรติกุล

คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

เสาวคนธ์ สุตสวัสดิ์

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

กอบเกียรติ ผ่องพุดิ

คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

อิทธิพล ราศีเกรียงไกร

คณะสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ 1) พัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกัน และติดตามตรวจสอบผลกระทบสิ่งแวดล้อมจากโครงการพัฒนาด้วยรูปแบบสมการโครงสร้าง 2) ทดสอบความเหมาะสมของรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการติดตามตรวจสอบผลกระทบสิ่งแวดล้อมจากโครงการพัฒนา ด้วยโปรแกรมสถิติ LISREL) ทำการกำหนดแนวทางการปฏิบัติของหน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการติดตามตรวจสอบผลกระทบสิ่งแวดล้อมจากโครงการพัฒนา ได้แก่ สถาบันอุดมศึกษา โครงการพัฒนา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานราชการ ด้านสิ่งแวดล้อม ภาคประชาชน แล้วนำมาสร้างรูปแบบตามหลักการสมการโครงสร้าง โดยให้หน่วยงานเป็นตัวแปรแฝงภายนอก และตัวแปรแฝงภายใน จำนวน 8 ตัวแปร ทดสอบรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกัน และติดตามตรวจสอบผลกระทบสิ่งแวดล้อมจากโครงการพัฒนาด้วยโปรแกรม LISREL กลุ่มตัวอย่างมาจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จำนวน 214 ราย เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบสอบถามและการสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์อิทธิพลของตัวแปรแฝงภายในและภายนอก ได้ผลค่าสถิติไคสแควร์หารด้วยค่า df เท่ากับ 1.276 ค่า RMSEA เท่ากับ 0.036 แสดงว่า รูปแบบที่สร้างขึ้น มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์อยู่ในระดับพอใช้ ในด้านอิทธิพลของตัวแปร ปรากฏว่า โครงการพัฒนามีอิทธิพลต่อชุมชนและประชาชนมากที่สุด

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมของประชาชน, การติดตามตรวจสอบ, ผลกระทบสิ่งแวดล้อม

Development of a Model for People Participation in Environmental Impact Monitoring of Developing Projects Using Structural Equation Modelling

Danai Bawornkiattikul

Faculty of Public Health, Burapha University, Thailand

Saowakon Sudsawas

Faculty of Social Science, Kasetsart University, Thailand

Kobkiat Phongphud

Faculty of Engineering, Kasetsart University, Thailand

Itthipol Raseekriengkrai

Faculty of Environment Science, Kasetsart University, Thailand

Abstract

The two objectives of this research were: 1) to develop a model for people participation in preventing and monitoring environmental impact of developing projects using structural equation modelling (SEM) 2) to test the fit of the developed model using LISREL statistical program. Initially, the sectors concerned with monitoring environmental impact of developing projects were set up. Those were universities, developing projects, local government administration, environmental government sectors, and people organization. Then structural equation modelling was used to propose a causal model for people participation in preventing and monitoring environmental impact of developing projects. A questionnaire and indepth interviews were used for data collection. The sample comprised 214 persons from different sectors as mentioned. The results indicated reasonable fit : $\chi^2/df = 1.276$, RMSEA = 0.036 at a moderate level. It was found that developing projects had the most influence on people and communities.

Keywords: people participation, monitoring, environmental impact

ความนำ

การวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการพัฒนา ไม่ได้สิ้นสุดลงเพียงการวิเคราะห์ และประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการกำหนดมาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อมจากโครงการพัฒนาเท่านั้น แต่ยังมีงานสำคัญที่จะต้องดำเนินการต่อหลังจากที่โครงการพัฒนาได้ดำเนินการไปแล้ว นั่นคือ การติดตามตรวจสอบผลกระทบสิ่งแวดล้อม (Environmental impact monitoring) เพื่อตรวจสอบและเฝ้าระวังผลกระทบของสิ่งแวดล้อมที่อาจเกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการพัฒนานั้น และยังเป็นสาระสำคัญส่วนหนึ่งในรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่ต้องผ่านการพิจารณาด้วย

อย่างไรก็ตาม การดำเนินการติดตามตรวจสอบผลกระทบสิ่งแวดล้อมจากโครงการพัฒนายังมีปัญหาในทางปฏิบัติอยู่บ้าง จากการศึกษาของบริษัท เอ็นแคด คอนซัลแตนท์ จำกัด (2554) ซึ่งได้ศึกษาโครงการติดตามตรวจสอบผลการปฏิบัติตามมาตรการด้านสิ่งแวดล้อมของโครงการที่จัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม โดยทำการศึกษาโครงการพัฒนาทั้งสิ้น 160 โครงการ จาก 3,000 โครงการที่ผ่านการเห็นชอบในรายงานวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมและมีเงื่อนไขให้เจ้าของโครงการต้องจัดส่งรายงานผลการปฏิบัติตามมาตรการด้านสิ่งแวดล้อมที่กำหนดในรายงานวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม ผลการศึกษาสรุปได้ว่า โครงการส่วนใหญ่ปฏิบัติตามมาตรการด้านสิ่งแวดล้อมไม่ครบถ้วน โดยเฉพาะมาตรการป้องกันและลดผลกระทบสิ่งแวดล้อม ที่โครงการส่วนใหญ่ปฏิบัติไม่ครบถ้วนมากกว่าร้อยละ 45 ผลการติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อมมีค่าไม่มากกว่าร้อยละ 25 และมีโครงการที่ติดตามตรวจวัดคุณภาพสิ่งแวดล้อมจำนวนมากกว่าร้อยละ 20 ซึ่งสามารถสรุปผลการศึกษาของโครงการได้ว่า โครงการที่จัดทำรายงานวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมส่วนใหญ่ยังปฏิบัติตามมาตรการด้านสิ่งแวดล้อมที่กำหนดเป็นเงื่อนไขไว้ในรายงานวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมได้ไม่ถูกต้องและครบถ้วนตามวัตถุประสงค์ของการจัดทำรายงานวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม

การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการติดตามตรวจสอบผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการพัฒนานับเป็นมาตรการที่ควบคุมให้การเฝ้าระวังผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของชุมชน ในพื้นที่ที่โครงการพัฒนาดำเนินการอย่างรัดกุม อย่างไรก็ตาม การดำเนินการมีส่วนร่วมของประชาชนในการติดตามตรวจสอบผลกระทบสิ่งแวดล้อมของประชาชนที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน อาจมีปัญหา อุปสรรคบางประการที่เกี่ยวกับความไม่สอดคล้องกันในบทบาทของประชาชนกับเจ้าของโครงการ หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้ก่อให้เกิดปัญหาและอุปสรรคบางประการที่ทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนไม่ประสบผลสำเร็จหรือไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ

ทศพล ทรศนกุลพันธ์ (2551) ได้อธิบายปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อประชาชนในการมีส่วนร่วมแก้ปัญหาจากอุตสาหกรรมในบริเวณเขตมาบตาพุด คือ ปัญหาผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม กระบวนการติดตามผลกระทบสิ่งแวดล้อม หลังจากได้รับอนุญาตโดยที่ประชาชนไม่สามารถเข้าไปมีส่วนร่วมได้อย่างแท้จริง ปัทมา สุภกาบัง (2552) ได้สรุปประเด็นปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในรอบทศวรรษที่ผ่านมา ดังนี้ การขาดกฎหมายออกมารองรับหลักการของรัฐธรรมนูญ การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่รัฐเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนมีข้อจำกัด ขาดความชัดเจน การขาดข้อมูล ความรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ทศนคติและค่านิยมที่แตกต่างกันระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐกับภาคประชาชน สิริพัฒน์ ลาภจิตร (2550) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจมีส่วนร่วมของประชาชนในการสนับสนุนการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี ประกอบด้วยปัจจัยด้านบุคคล คือ การเป็นหน้าที่ของประชาชน อาสาสมัครด้วยใจ มีความรู้ ความสามารถ กล้าพูด กล้าแสดงความคิดเห็น เป็นที่เคารพนับถือ มีทักษะและประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์ ปัจจัยด้านชุมชน คือ ชุมชนให้การสนับสนุนและเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วม เลือกให้เป็นตัวแทน มีความสามัคคี มีกลุ่มต่าง ๆ ที่สนับสนุนผลักดันการมีส่วนร่วม ปัจจัยด้าน

องค์การ คือ อบต. ดำเนินงานตามกฎระเบียบ เอาใจใส่กระตือรือร้นในการแก้ปัญหา มีประชาพิจารณ์ และประชาคมหมู่บ้าน

จากประเด็นความสำคัญและปัญหาที่เกิดขึ้น และกลายเป็นความขัดแย้งในงานการจัดการสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันดังกล่าว จึงสมควรที่จะต้องมีการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการติดตามตรวจสอบผลกระทบสิ่งแวดล้อมจากโครงการพัฒนา เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินงานการมีส่วนร่วมของประชาชน และการติดตามตรวจสอบผลกระทบสิ่งแวดล้อมจากโครงการพัฒนา โดยเฉพาะโครงการอุตสาหกรรม โครงการพลังงานที่ก่อให้เกิดผลกระทบสิ่งแวดล้อมสูง เพื่อลดปัญหาผลกระทบสิ่งแวดล้อม และความขัดแย้งในการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

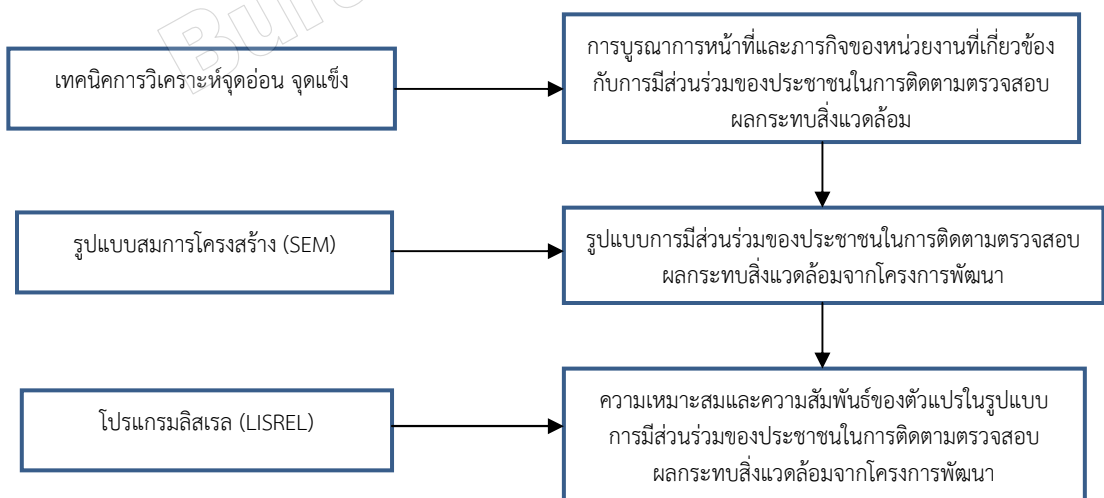
1. เพื่อสร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการติดตามตรวจสอบผลกระทบสิ่งแวดล้อมจากโครงการพัฒนา
2. เพื่อตรวจสอบรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการติดตามตรวจสอบผลกระทบสิ่งแวดล้อมจากโครงการพัฒนา ที่สร้างขึ้น

ขอบเขตการวิจัย

พื้นที่ที่ศึกษาคือ พื้นที่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีการดำเนินโครงการพัฒนาที่ต้องผ่านความเห็นชอบรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม

กรอบแนวคิดการวิจัย

ใช้วิธีการบูรณาการหน้าที่และภารกิจของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการติดตามตรวจสอบผลกระทบสิ่งแวดล้อมทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน ใช้ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เชิงลึก ประยุกต์หลักการของสมการโครงสร้าง (SEM) มาใช้กำหนดเป็นรูปแบบ (Model) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการติดตามตรวจสอบผลกระทบสิ่งแวดล้อมจากโครงการพัฒนา และตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบที่สร้างขึ้น กรอบแนวคิดการวิจัยแสดงดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยเพื่อสร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นตัวแทนของหน่วยงานต่าง ๆ ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการติดตามตรวจสอบผลกระทบสิ่งแวดล้อม ได้แก่ บริษัทที่ปรึกษาสิ่งแวดล้อม สำนักวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัด และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

กลุ่มตัวอย่างในการเก็บข้อมูลเพื่อการตรวจสอบความเหมาะสมและความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรของรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ เป็นตัวแทนของหน่วยงานต่าง ๆ ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการติดตามตรวจสอบผลกระทบสิ่งแวดล้อม ได้แก่ บริษัทที่ปรึกษาสิ่งแวดล้อม สำนักวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัด สำนักงานวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัด และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 214 คน

เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลในเชิงคุณภาพ คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับจุดแข็ง จุดอ่อนของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการติดตามตรวจสอบผลกระทบสิ่งแวดล้อมจากโครงการพัฒนา

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถามเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและสอดคล้องของการดำเนินการมีส่วนร่วมของประชาชนในการติดตามตรวจสอบผลกระทบสิ่งแวดล้อมจากโครงการพัฒนา แบ่งออกเป็น 2 ตอน ตอนที่ 1 เป็นแบบตรวจสอบรายการ เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบ ประกอบด้วย เพศ การศึกษาสูงสุด ระยะเวลาการปฏิบัติงาน และค่าชี้แจงเกี่ยวกับหน่วยงานต่าง ๆ ในแบบสอบถามที่กำหนดบทบาทเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการติดตามตรวจสอบผลกระทบสิ่งแวดล้อมจากโครงการพัฒนา

ตอนที่ 2 เป็นความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสม สอดคล้อง และมีประสิทธิภาพของการดำเนินบทบาทของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการติดตามตรวจสอบผลกระทบสิ่งแวดล้อมจากโครงการพัฒนา ลักษณะเป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

นำแบบสอบถามไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจากหน่วยงานที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการติดตามตรวจสอบผลกระทบสิ่งแวดล้อมจากโครงการพัฒนา ได้แก่ สถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา สื่อมวลชน องค์กรอิสระ (NGO) ด้านสิ่งแวดล้อม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชุมชน ประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และหน่วยราชการด้านสิ่งแวดล้อมโครงสร้าง รวมทั้งสิ้น 240 ราย ได้รับกลับคืนมา 214 ชุด คิดเป็นร้อยละ 89.16

การวิเคราะห์ข้อมูล

ดำเนินการดังนี้ วิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม และวิเคราะห์ค่าสถิติที่บ่งชี้ความเหมาะสม (fit) ของรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชน ด้วยการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง

ผลการวิจัย

การสร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการติดตามตรวจสอบผลกระทบสิ่งแวดล้อมในโครงการพัฒนา เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth interview) เกี่ยวกับประเด็นจุดอ่อนและจุดแข็งของการดำเนินการมีส่วนร่วมของประชาชน จากตัวแทนของกลุ่มหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คือ โครงการพัฒนา บริษัทที่ปรึกษา

สิ่งแวดล้อม หน่วยงานราชการด้านสิ่งแวดล้อมในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรอื่น ๆ ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการติดตามตรวจสอบผลกระทบสิ่งแวดล้อมโดยอ้อม

นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกมาประมวลและสรุป จุดแข็งและจุดอ่อนของการดำเนินการมีส่วนร่วมของประชาชน สร้างแนวทางการปฏิบัติในการเสริมจุดแข็งและแก้ไขจุดอ่อน ตามบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานที่มีบทบาทหน้าที่เกี่ยวข้อง

กำหนดให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นตัวแปรแฝงภายนอก (KSI) ตัวแปรแฝงภายใน (ETA) และแนวทางการปฏิบัติในการเสริมจุดแข็ง และแก้ไขจุดอ่อนเป็นตัวแปรสังเกตได้ของตัวแปรแฝงภายนอก (x) ตัวแปรสังเกตได้ของตัวแปรแฝงภายใน (y) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 หน่วยงานและบทบาทหน้าที่ตามแนวทางการปฏิบัติในการเสริมจุดแข็งและแก้ไขจุดอ่อน

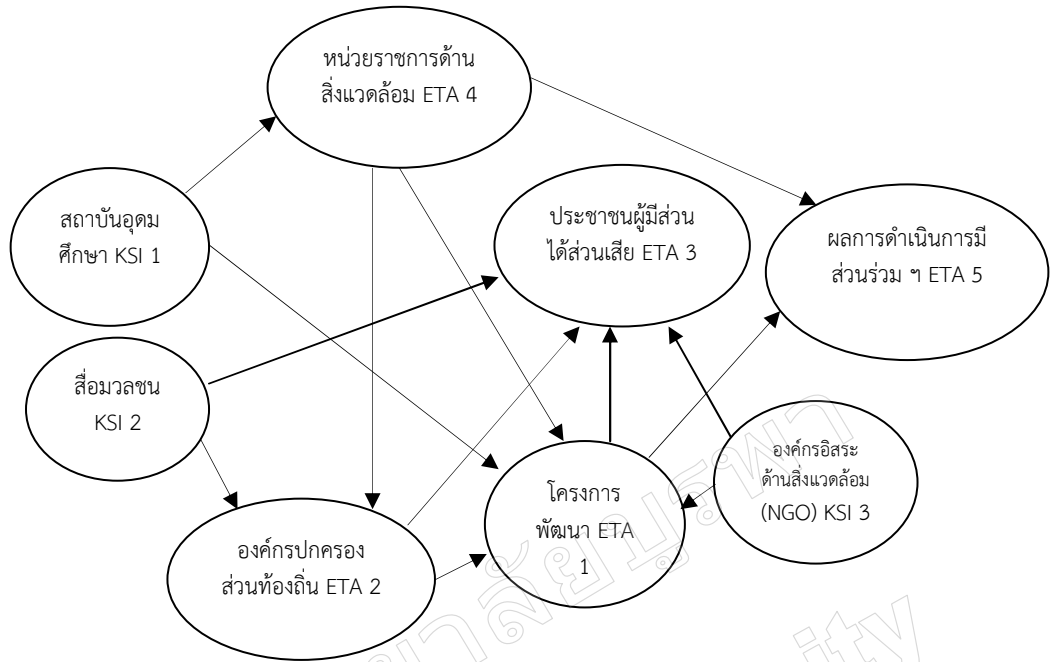
หน่วยงาน	บทบาท หน้าที่ตามแนวทางการปฏิบัติเสริมจุดแข็งและแก้ไขจุดอ่อน
สถาบันอุดมศึกษา (KSI 1)	X 1 เปิดหลักสูตรระดับในระดับปริญญา และฝึกอบรมการมีส่วนร่วมของประชาชน
สื่อมวลชน (KSI 2)	X 2 วิจัยเพื่อพัฒนาและประเมินผลการดำเนินการมีส่วนร่วมของประชาชน X 3 ตรวจสอบผลประโยชน์ นายก อปท. ต่อโครงการพัฒนา และการมีส่วนร่วมของประชาชน X 4 มีจรรยาบรรณในการวินิจฉัยข้อมูล ข่าวสาร ผลกระทบ และการมีส่วนร่วมของประชาชน
องค์กรอิสระด้านสิ่งแวดล้อม (KSI 3)	X 5 กระตุ้น และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน X 6 สร้างระบบการตรวจสอบความถูกต้องของการดำเนินการมีส่วนร่วมของประชาชน
โครงการพัฒนา (ETA 1)	Y 1 กำหนดนโยบายการมีส่วนร่วมของประชาชน ที่มีความเข้มแข็ง Y 2 ส่งเสริมและขยายการมีส่วนร่วมของประชาชน Y 3 จำแนกการมีส่วนร่วมของประชาชน และกิจกรรม CSR Y 4 กำหนดหน่วยงานเฉพาะที่มีหน้าที่ดำเนินการเกี่ยวกับมีส่วนร่วมของประชาชน Y 5 ใช้ผลกำไรเป็นปัจจัยกำหนดงบประมาณสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน Y 6 สนับสนุนการเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศของประชาชนในการมีส่วนร่วม
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ETA 2)	Y 7 ประสานงานและดำเนินการมีส่วนร่วมของประชาชนกับโครงการพัฒนา
ประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (ETA 3)	Y 8 ทำความเข้าใจกับประชาชนให้เกิดความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องและเผยแพร่ Y 9 พัฒนาการสื่อสาร มูลข่าวสารผลกระทบสิ่งแวดล้อม และการมีส่วนร่วมของประชาชน Y 10 กระตุ้นและเร่งรัดให้นายก อปท. จัดทำนโยบายการมีส่วนร่วมของประชาชน
หน่วยราชการด้านสิ่งแวดล้อม (ETA 4)	Y 11 ผลักดันให้โครงการพัฒนาตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชน Y 12 สร้างแรงจูงใจแก่โครงการพัฒนาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน Y 13 ตรวจสอบการติดตามตรวจสอบผลกระทบ และการมีส่วนร่วมของประชาชน
ผลการดำเนินการมีส่วนร่วมของประชาชน (ETA 5)	Y 14 ความยั่งยืนและคุณภาพของสิ่งแวดล้อมโครงการพัฒนาที่เป็นปกติ Y 15 การอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขและเกื้อกูลกันระหว่างโครงการพัฒนากับประชาชน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

การตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการติดตามตรวจสอบผลกระทบสิ่งแวดล้อมจากโครงการพัฒนาด้วยโปรแกรม LISREL

การกำหนดตัวแปรตามรูปแบบสมการโครงสร้าง แสดงดังตารางที่ 2 และ ภาพที่ 2

ตารางที่ 2 สมมติฐานของตัวแปรแฝงภายนอกที่มีอิทธิพลต่อตัวแปรแฝงภายใน

สมมติฐาน	ตัวแปรแฝงสาเหตุ	ตัวแปรแฝงผล	ตัวแปรสังเกตได้ที่ใช้ตั้งสมมติฐาน
(H ₁)	สถาบันการศึกษา	โครงการพัฒนา, หน่วยราชการสิ่งแวดล้อม	X 1 และ X 2
(H ₂)	สื่อมวลชน	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, ชุมชนและประชาชน	X 3 และ X 4
(H ₃)	องค์กรอิสระด้านสิ่งแวดล้อม	โครงการพัฒนา, ชุมชนและประชาชน	X 5 และ X 6
(H ₄)	โครงการพัฒนา	ชุมชนและประชาชน	Y1 Y3 Y4 และ Y6
(H ₅)	โครงการพัฒนา	ผลการดำเนินการมีส่วนร่วม ฯ	Y2 และ Y5
(H ₆)	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	โครงการพัฒนา	Y7
(H ₇)	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	ชุมชนและประชาชน	Y7
(H ₈)	หน่วยราชการสิ่งแวดล้อม	โครงการพัฒนา	Y11 Y 12 และ Y 13
(H ₉)	หน่วยราชการสิ่งแวดล้อม	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, ผลการดำเนินการมีส่วนร่วม ฯ	Y12

ภาพที่ 2 รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการติดตามตรวจสอบผลกระทบสิ่งแวดล้อมในโครงการพัฒนาตามหลักการรูปแบบสมการโครงสร้าง

ผลการตรวจสอบรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชน ตามสมการโครงสร้าง (SEM) ด้วยโปรแกรม LISREL ปรากฏว่า ค่า $p = .008$ ถือว่าไม่ผ่านเกณฑ์ อย่างไรก็ตาม ค่าสถิติไคสแควร์ (χ^2) ทหารด้วยค่า $df = 1.276$ อยู่ในเกณฑ์สอดคล้องกลมกลืนดี ค่า RMSEA เท่ากับ 0.036 อยู่ในเกณฑ์สอดคล้องกลมกลืนดี (เกณฑ์ของ Diamantopoulos et Siguaw, 2000 อ้างถึงใน สุภมาส อังศุโชติ และคณะ, 2554) สรุปได้ว่า โดยภาพรวม ผลการทดสอบทางสถิติต่อรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชน มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์อยู่ในระดับพอใช้ ค่าอิทธิพลของตัวแปรแฝงสาเหตุต่อตัวแปรแฝงผล ในรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชน ตามสมมติฐาน แสดงดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 อิทธิพลของตัวแปรแฝงสาเหตุต่อตัวแปรแฝงผลตามสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐาน	ตัวแปรแฝงสาเหตุ	ตัวแปรแฝงผล	ขนาดของอิทธิพล
(H ₁)	สถาบันอุดมศึกษา (KSI 1)	โครงการพัฒนา (ETA 1) หน่วยราชการสิ่งแวดล้อม (ETA 4)	0.15 0.00
(H ₂)	สื่อมวลชน (KSI 2)	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ETA 2) ชุมชนและประชาชน ฯ (ETA 3)	-0.08 0.10

(H ₃)	องค์กรอิสระด้านสิ่งแวดล้อม (KSI 3)	โครงการพัฒนา (ETA 1)	0.42
		ชุมชนและประชาชน (ETA 3)	0.29
(H ₄)	โครงการพัฒนา (ETA 1)	ผลการดำเนินการมีส่วนร่วม (ETA 5)	0.31
(H ₅)	โครงการพัฒนา (ETA 1)	ชุมชนและประชาชน (ETA 3)	1.49
(H ₆)	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ETA 2)	โครงการพัฒนา (ETA 1)	0.13
(H ₇)	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ETA 2)	ชุมชนและประชาชน (ETA 3)	0.03
(H ₈)	หน่วยราชการด้านสิ่งแวดล้อม (ETA 4)	โครงการพัฒนา (ETA 1)	0.83
(H ₉)	หน่วยราชการด้านสิ่งแวดล้อม (ETA 4)	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ETA 2)	0.28
		ผลการดำเนินการมีส่วนร่วม (ETA 5)	0.26

อภิปรายผล

ผลการสร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการติดตามตรวจสอบผลกระทบสิ่งแวดล้อมจากโครงการพัฒนา ได้มาจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องแล้วนำมาวิเคราะห์จุดอ่อนและจุดแข็งเพื่อกำหนดบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการติดตามตรวจสอบผลกระทบสิ่งแวดล้อมและการมีส่วนร่วมของประชาชน รูปแบบที่ได้เป็นการบูรณาการหน้าที่ ภารกิจของหน่วยงานต่าง ๆ ที่แตกต่างกัน ให้สนับสนุน เอื้ออำนวย ตลอดจนควบคุมการดำเนินการมีส่วนร่วมของประชาชน ให้เกิดความเข้มแข็งและมีประสิทธิภาพสูงสุด โดยใช้รูปแบบสมการโครงสร้างมากำหนดตัวแปรและบทบาทที่เกี่ยวข้อง ตรวจสอบรูปแบบที่สร้างขึ้นด้วยโปรแกรม LISREL ตามสมมติฐานอิทธิพลของตัวแปรที่กำหนดไว้ ได้ผลโดยภาพรวมว่า รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชน มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์อยู่ในระดับพอใช้ และปรากฏว่าสมมติฐานของอิทธิพลตัวแปรแฝงส่วนใหญ่ที่ตั้งไว้เป็นไปตามข้อมูลเชิงประจักษ์ ยกเว้นอิทธิพลของบางตัวแปรแฝงที่ไม่เป็นไปตามข้อมูลเชิงประจักษ์ คือ สถาบันอุดมศึกษาไม่มีอิทธิพลโดยรวมต่อหน่วยราชการสิ่งแวดล้อม และสื่อมวลชนมีอิทธิพลโดยรวมต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นค่า ติดลบ ค่าอิทธิพลตัวแปรแฝงสามารถนำไปใช้การลำดับความสำคัญในการสร้างแผนงาน โครงการตามแนวทางการปฏิบัติเพื่อการมีส่วนร่วมของประชาชนได้ เช่น โครงการพัฒนามีอิทธิพลต่อชุมชนและประชาชนสูงสุด ควรกำหนดแผนงาน โครงการ เป็นลำดับแรก ในขณะที่สื่อมวลชนมีอิทธิพลต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นค่าติดลบ จำเป็นต้องกำหนด แผนงาน โครงการเพื่อส่งเสริมการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกัน

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรมีมาตรการเพื่อส่งเสริมและช่วยเหลือเจ้าของโครงการพัฒนา โดยเฉพาะประเภทโครงการที่พักอาศัย ให้เกิดความรับรู้ ความเข้าใจ ต่อการดำเนินมาตรการด้านสิ่งแวดล้อม
2. สร้างแรงจูงใจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยราชการด้านสิ่งแวดล้อมระดับภูมิภาค ในการดำเนินการด้านสิ่งแวดล้อม ดำเนินมาตรการสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพและเข้มแข็ง โดยการสนับสนุนของหน่วยราชการด้านสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัย และสถาบันวิชาการในท้องถิ่น
3. กำหนดให้การดำเนินการมีส่วนร่วมของประชาชน และการอยู่ร่วมกันของโครงการพัฒนากับประชาชนอย่างสงบสุขเป็นปัจจัยในการพิจารณาการต่ออายุหนังสืออนุญาต การอนุมัติขยายโครงการพัฒนา ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนความรู้ในการดำเนินการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนา

4. รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการติดตามตรวจสอบผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่จัดทำขึ้น นำไปทดลองใช้ในระบับนาร่องกับโครงการพัฒนาประเภทหนึ่ง ในพื้นที่ที่มีศักยภาพและความพร้อมในการดำเนินการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลผลการดำเนินการและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทราบถึงอิทธิพลของตัวแปรที่เกี่ยวข้องให้มากขึ้นต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

1. ควรศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ในภาคปฏิบัติ เช่น การลงไปสอบถามต่อหน่วยงานราชการ ประชาชนในพื้นที่ เพื่อให้ทราบถึงสถานการณ์และปัญหาที่แท้จริง
2. ควรใช้ข้อมูลทุติยภูมิเกี่ยวกับโอกาส และสิ่งคุกคามจากข้อมูลเชิงสถิติมาพิจารณาร่วมกับข้อมูลจุดอ่อนและจุดแข็งเพื่อกำหนดแนวทางการปฏิบัติที่รัดกุมมากยิ่งขึ้น
3. ควรมีการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านการบริหาร การเมือง และการปกครอง เพื่อกำหนดรูปแบบสมการโครงสร้างที่สอดคล้องกับการวิเคราะห์โปรแกรม LISREL

เอกสารอ้างอิง

- ทศพล ทรศนกุลพันธ์. (2551). *บทความนำเสนอในการประชุมวิชาการ “การเมืองภาคประชาชน” เรื่อง “การเมืองเรื่องสิ่งแวดล้อม เมื่อสิทธิของประชาชนปะทะแนวนโยบายพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ: กรณีมาบตาพุด. การประชุมวิชาการรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์แห่งชาติครั้งที่ 9 วันที่ 3 ธันวาคม 2551 คณะรัฐศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยกรุงเทพมหานคร: มปท.*
- บริษัท เอ็นแคด คอนซัลแตนท์ จำกัด. (2554). *เอกสารประกอบการประชุมสัมมนาโครงการติดตามตรวจสอบการปฏิบัติตามมาตรการด้านสิ่งแวดล้อมของโรงการที่จัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม วันอังคารที่ 2 สิงหาคม 2554 ห้องบอลรูม โรงแรมนารายณ์ กรุงเทพฯ.*
- ปัทมา สุขกำปัง. (2552). *“การมีส่วนร่วมของประชาชนชาวไทยในรอบทศวรรษที่ผ่านมา : สภาพปัญหาและความท้าทายในอนาคต”* วารสารสถาบันพระปกเกล้า ปีที่ 7 พฤษภาคม 2552, หน้า 44.
- รติพร ถึงฝั่ง และ โกศล จิตวิรัตน์. (2554). *“ปัญหาและข้อเสนอแนะในการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างด้วยโปรแกรม LISREL”* วารสารสมาคมนักวิจัย ปีที่ 16 ฉบับที่ 1 มกราคม 2554, หน้า 107-109.
- สิริพัฒน์ ลากจิตร. (2550). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจมีส่วนร่วมของประชาชนในการสนับสนุนการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.*
- สุภมาศ อังสุโชติ, สมถวิล วิจิตรวรรณ และรัชชีกุล ภิญโญภาณุวัฒน์. (2554). *สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์: เทคนิคการใช้โปรแกรม LISREL (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: เจริญดีมั่นคงการพิมพ์.*